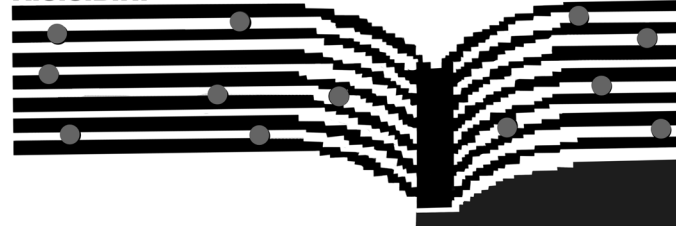

Răsunetul cultural

A.S.S.B.N.

ASOCIAȚIA SOCIETATEA SCRITORILOR DIN BISTRITĂ-NĂSĂUD

An. VII; Nr. 11 (79), noiembrie 2019

Apare lunar sub egida Filialei Cluj a

Uniunii Scriitorilor din România

Supliment literar și artistic realizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud

ADUCERILE-AMINTE:

Iulia Hașdeu – 150
(14 noiembrie 1869 – 1888)

A fi iubită

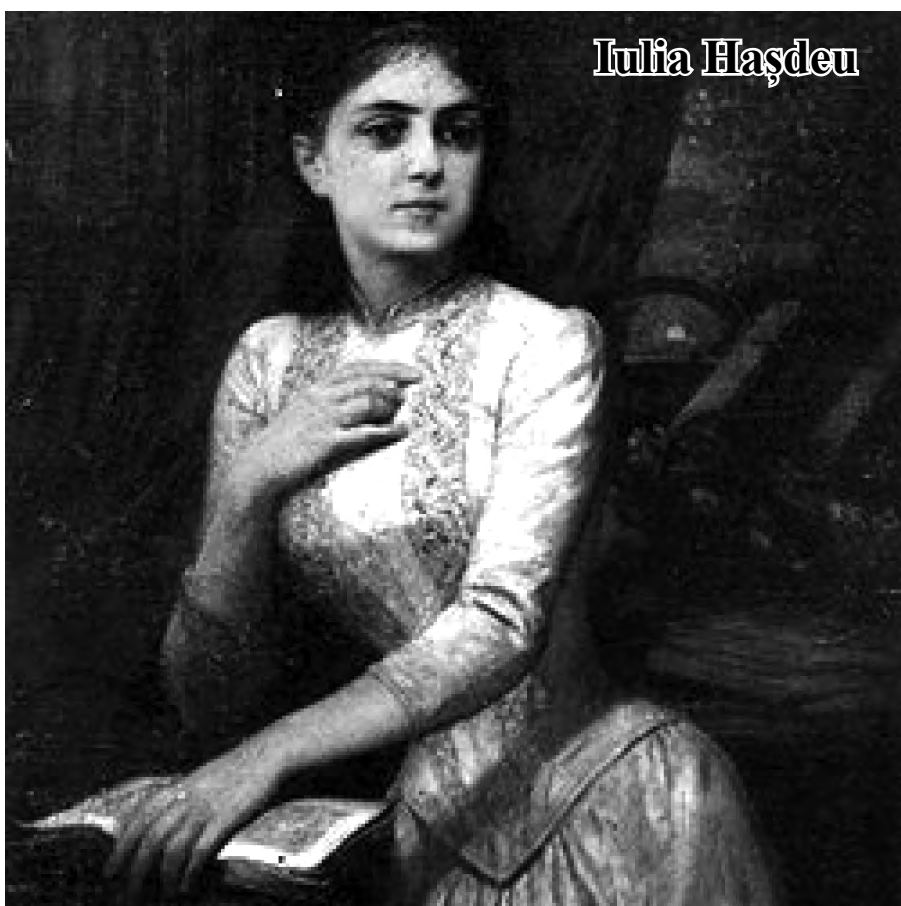
But, oh! the choice what heart can doubt,
Of tents with love, or thrones without?
(Thomas Moore)

Muriși, o, Beatrice, în floarea vârstei sfinte...
Cu dragostea-i poetul te-a însuflețit;
Prin versurile sale ne stă mereu în minte
Imaginea ta dulce, căci Dante te-a iubit.

Ți-a fost, o, Eloise, fatală dimineața.
De Abelard iubită, fu sincer dragu-ți crez,
Și - crin în mânăstire - sfințitu-ți-ai viața...
Dar, ca pe Beatrice, eu te invidiez.

Tu-l plîngi pe Cid, Ximena, fiindcă, aspră, soarta
Potrivnică îți este și nu-l mai poți vedea.
El te-a iubit... Iubirea învinge chiar și moartea;
De-aceea-ntotdeauna eu te voi învia!

Ah, să te știi iubită! Ce sfântă fericire!
Să plîngi atunci îți vine, dar lacrimi cerești!
Să mori iubind!... Ah, moarte de har și norocire.
Cînd mori în nimb de soare, ca-n el să rețrăiești!...

Iulia Hașdeu

EDITORIAL:

Aniversări cu ploi și stele în noiembrie

Pare că luna noiembrie ar fi cea mai aglomerată din perspectiva aniversărilor culturale. Peste toate însă își revarsă lumina data de 27 când, într-o noapte marcată de o ploaie de stele, în 1885, cum spune tradiția, s-a născut cel care avea să devină ctitor al romanului românesc modern. Întâmplarea puțin ciudată face ca locul nașterii, satul Târlișua (azi în județul Bistrița-Năsăud), unde părinții săi s-au aflat pentru o scurtă perioadă de vreme, tatăl fiind ajutor de notar, nu a putut fi identificat de autor nici măcar pe hartă, cum singur mărturisește, iar promisiunea lui de a vizita cândva localitatea pe care a marcat-o de neșters în istorie nu a mai putut fi îndeplinită din pricina întâmplărilor care i-au marcat viața zbuciumată și deopotrivă viața neamului. Se spune totuși, și îmi place să cred că este așa, că nimic nu este întâmplător în lumea aceasta. Așa se face că Liviu Rebreanu luminează constant luna noiembrie, precum un reazem spiritual puternic și durabil în pragul iernii.

Academicianul Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România, dar mai presus de orice, un reper esențial al vieții literare românești din ultimele decenii, autor, printre altele, al unei „Istории critice a literaturii

române”, carte care, cu siguranță, va rămâne pentru multe generații ce vor veni un fundament al culturii noastre, alături de istoriile altor doi giganți, George Călinescu și Eugen Lovinescu, pare că a ales și el să se nască sub legenda ploilor de stele, în aceeași zi marcată de destine (27 noiembrie 1939).

Doar cu o zi înainte, în 26 noiembrie, dar în anul 1929, s-a născut la Archiud (în Bistrița-Năsăud), Ion Vlad, critic, istoric și teoretician literar, dar nu unul de rând, ci unul care ar fi putut onora, chiar cu asupra de măsură, un fotoliu al Academiei Române. N-a fost să fie și cred că, în această lume repezită în care toți se grăbesc, dar fără să știe spre ce, un astfel de lucru care ține de normalitate nu se va mai întâmpla. Fără îndoială că „dreapta și necruțătoarea magistratură a timpului” îi va așeza cândva opera remarcabilă acolo unde îi este locul. Să ne amintim că un fost student al său, Petru Poantă, el însuși un remarcabil critic literar, spunea despre profesorul său: „Prelegerile seducătoare ale lui Ion Vlad instruiam despre puterea ficțiunii și rigorile creației. Cei dotați au înțeles cu uimire că literatura înseamnă o extraordinară aventură a formelor.” Avea dreptate Petru Poantă când menționa „cei dotați”, pentru că Ion Vlad nu a fost și nu este un profesor și un scriitor pentru mediocri.

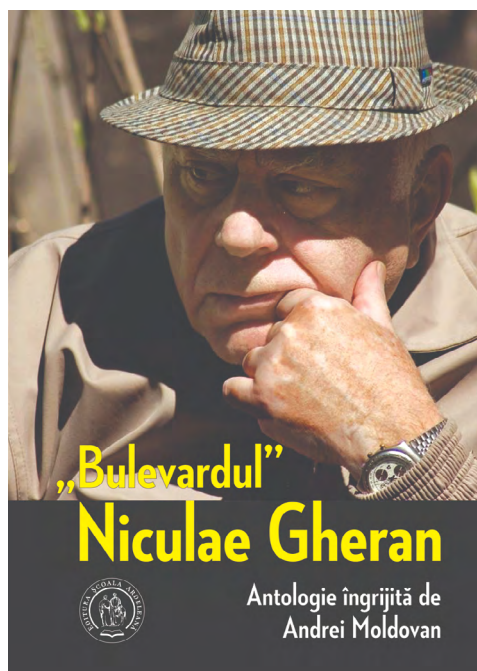
Irina Petraș, și ea o remarcabilă reprezentantă a ceea ce am putea numi „Școala Ion Vlad”, a făcut imprudența să se nască tot în 27 noiembrie (1947) și să se lase umbră și ea de lumina lui Liviu Rebreanu. Dacă invocăm „Școala Ion Vlad” spunem foarte mult despre opera de critic, teoretician și istoric literar a Irinei Petraș, despre rigurozitatea și calitatea scrierilor sale, unanim recunoscute. Se cuvine însă să adăugăm că, în calitate de președinte al Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România nu are pereche în țară, iar cei care știu despre ce vorbesc își dau seama că nu este un discurs encomiastic. Toată lumea scriitoricească știe că este cea mai activă filială, fără să supăr pe nimeni, iar asta, grație prezidentei care emană o energie molipsitoare, demnă de un avânt adolescentin.

Să nu îl uităm pe Vasile Sav, cel care ar fi împlinit în acest an 70 de ani, tot în 27 noiembrie, parcă pentru a incendia această zi de sfârșit de toamnă. Un latinist de forță, s-a impus ca traducător din Tibul, Propertius, dar mai ales din Sfântul Augustin („Opera omnia” în șase volume), ceea ce a umbrit pe nedrept scrierile sale poetice, de mare originalitate, spre care generațiile viitoare, cu siguranță, se vor întoarce.

Andrei Moldovan

Un omagiu necesar

Criticul și istoricul Andrei Moldovan revine, iată cu un volum pe care îl îngrijește și în care sunt cuprinse texte scrise de Vartan Arachelian, Mihai Neagu Basarab, Zeno- vie Cârlogea, Theodor Codreanu, Dumitru Cojocaru, Constantin Coroiu, Icu Crăciun, Constantin Cubleşan, Ion Filipciuc, Horia Gârbea, Gh. Glodeanu, Monica Grosu, Petre Isachi, Rodica Lăzărescu, Menuț Maximian, A. Moldovan, Mircea Muthu, Olimpiu Nușfelean, Ovidiu Pecican, Irina Petraș, Mircea Popa, D. R. Popescu, Virgil Rațiu, Ion Simuț, C. Stănescu, Cornel Ungureanu, Ion Vlad, Radu Voinescu (într-o ordine alfabetică), despre activitatea de scriitor, editor, critic și istoric literar a lui Nicolae Gheran: „«Bulevardul» Nicolae Gheran” (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019). Volumul în sine reprezintă un gest încărcat de admirația și prețuirea criticului din Beclean pentru vasta, sisifică energie pe care Nicolae Gheran a cheltuit-o cu prisosință, pe tot parcursul vieții, în cercetările sale din domeniul rebrenologiei, dar nu numai. Un gest omagial așadar, însoțit de pioșenia celui ce recunoaște meritele maestrului în propria formare și a tuturor celor care au avut bucuria și privilegiul de a colabora cu el. Mai mult, volumul are un pregnant caracter aniversar, la data de 14 octombrie Nicolae Gheran împlinea venerabila vârstă de 90 de ani.

Titlul cărții se datorează unei sintagme propuse de Adrian-Dinu Rachieru: „... astăzi nu te mai poți apropia de Rebreanu decât pășind pe bulevardul Gheran.” Nimic mai adevărat! Nu doar Ediția critică de „Opere” Liviu Rebreanu – o serie impozantă prin migala cu care a fost alcătuită, prin deceniile de care a fost în cele din urmă nevoie pentru a se înfăptui, prin aparatul critic impresionant el însuși etc., ci și studiile ample, revelatorii, scrise pe marginea operei romancierului, recuperările trudnice (inventarierea, așezarea lor cronologică, chiar în condițiile în care ele nu erau date) ale documentelor, scrierilor sau epistolelor uitate prin subsoluri ale bibliotecilor sau prin sertare ascunse.

Ceea ce au în comun toate textele cuprinse în această antologie de către Andrei Moldovan este tocmai această admirație la care făceam referire a confrăților pentru efortul titanic, echivalent cu o viață de om, al celui care și-a sacrificat talentul și promisiunile unei opere literare proprii pe al-

tarul biobibliografiei Liviu Rebreanu.

De altfel, tot Andrei Moldovan este cel care atrage atenția asupra unui aspect, mai degrabă ușor trecut cu vederea. Este vorba despre anumite aspecte din opera lui Gheran care trădează veleități literare și un consistent talent scriitoricesc. „Este probabil momentul în care Nicolae Gheran începe să-și abandoneze ambițiile de prozator. Nu și vocația! Dacă cineva s-ar gândi să publice (în câteva volume!) doar notele critice ale celor 23 de volume ale operelor lui Liviu Rebreanu, apărute de-a lungul a patru decenii (1968-2005), ar observa fără prea mare efort că rigoarea științifică este dublată deseori de comentarii în care talentul de prozator, subtilitatea unei atitudini subiective sunt ușor perceptibile.” (p. 108)

Munca nu a fost deloc ușoară. Cu atât mai puțin cu cât, impedimente externe se iveau la tot pasul. De aceea, privind în urmă, exegetul mărturisește că, aflat în fața opțiunii de am mai face o dată totul de la capăt, nu s-ar mai încumeta. „Nu! La vârsta când sinceritatea oricărei afirmații nu comportă niciun risc, o spun fără tăgadă: n-aș repeta defel aceeași experiență. Cel puțin în țara în care mi-a fost dat să deschid ochii, frumoasă, «mândră-n toate cele», dar cu un dispreț suveran față de orice muncă științifică, indiferentă față de valorificarea patrimoniului său cultural, adevărata carte de vizită cu care s-ar putea prezenta în lume, zestre fundamentală când tinde să-și construiască prezentul și să scruteze viitorul.” (p. 259) Orice comentariu în plus ar fi de prisos. Rămâne doar amărăciunea de a constata adevărul usturător al acestor afirmații și recunoștința că valorificarea operei rebreniene a fost cu puțință.

S-a putut observa, de-a lungul timpului, la Nicolae Gheran, o neînduplecată onestitate față de opera marelui prozator, în totalitatea ei, față de munca la care s-a înhamat, în cele din urmă. Nu puțini ar fi fost editorii care s-ar fi oprit la edițiile care cuprindeau opera literară a lui Liviu Rebreanu, lăsând la o parte (pentru alții) restul textelor. Numai că ar fi rămas poate, nostalgia recuperării incomplete (și incorecte, din punct de vedere filologic) a scrierilor romancierului, sentimentul că munca n-a fost dusă până la capăt.

Mai mult decât atât, Nicolae Gheran s-a impus ca autoritate în tot ceea ce privește biobibliografia Rebreanu. Să nu uităm că nu puține au fost disensiunile create în jurul vieții marelui scriitor. Iar exemplul lui Gheran a fost limpede: cercetarea documentelor epocii (cele oficiale, sau măcar credibile, oricum...) este modalitatea unică prin care se poate face lumină. Speculațiile, informațiile neverificate sau imposibil de a fi verificate, utilizarea unor surse necredibile ce aveau meritul unic de a livra informații spumoase etc., toate au fost înlăturate de exegetul a cărui acribie a fost în toți acești ani de neclintit.

S-a tot vorbit despre condiția ingrată a editorului, a celui care în ciuda muncii sale uriașe puse în slujba păstrării intacte a valorilor perene ale literaturii unui popor, va rămâne în permanență într-un con de umbră, niciodată apreciat așa cum s-ar cuveni. Volume precum acesta îngrijit de către Andrei Moldovan constituie gesturi pioase de necesară apreciere și admirație. La mulți ani, domnule Gheran!

Vasile Vidican

O nouă carte de critică literară

Andrei Moldovan este un critic literar consacrat, competent și cu prestanță, în peisajul literaturii române contemporane. Fie că scrie despre cărți de istorie și critică literară, fie despre cele de poezie sau proză, modul său de lucru este același: documentarea riguroasă cu privire la opera celui vizat dar și la opiniile altor confrăți despre aceasta, pe care, mai apoi, le trece prin grila gândirii sale, le distilează, storcând seva și parfumul roadelor autorului (chiar dacă acesta este, mai mult sau mai puțin un răsfațat al criticilor), după care le nuanțează și ni livrează nouă cu ingrediente noi și plăcute.

Adversar al dogmelor rigide, al clișeelelor și al spectacularului ieftin și vulgar, - criterii urmărite constant în scrisul său - el a ales să scrie în această carte (Fragmente critice, Charmides, 2019) despre autori autentici când vine vorba de critici și istorici literari, poeți sau prozatori. Lui Dan Cristea îi sesizează preferința pentru clasicitate în Cronicile de la Snagov (Cartea Românească, 2017), Viața mea de noapte. Fragmente onirice (Școala Ardeleană, 2017) a Irinei Petraș nu este considerată eseu, „ci mai degrabă (...) o proză confesivă”, cu „o tematică interesantă în raport cu visele, prin relevarea unei lumi interioare profunde și stranii în același timp, cu promisiuni fabuloase, dar bine strunite și aduse de autorul lucid spre relativizarea prin distribuție, pe seama numeroșilor săi parteneri de dialog; e vorba de lucrări de referință ale diversilor filosofi, oameni de știință, literați, artiști din epoci istorice diferite, preocupați de problema visului”, mergând în întâmpinarea afirmațiilor autoarei: „Cartea va fi undeva la mijloc de proză geografică și eseu”. Eruditul profesor universitar Ștefan Borbely este comentat cu volumul de eseuri Simetrie și disrepanțe (Limes, 2017), care cuprinde teme interesante, de la Dilema din Geneză, Opt, Biblioteca lui Don Quijote, până la Postmodernismul – repere analitice (note despre post-antropocentrism) și Microcomunități utopice în contracultura americană a anilor 1960, Omul nou sovietic. Prolecultul sau A murit Umberto Eco, fiecare pornind de la o inițiere, „cu repere în lucrări de referință”.

Criteriul estetic, promovat de juniști, mai ales în Convorbiri literare, în frunte cu Maiorescu, a devenit prioritar în scrierile acelor vremi, fiind consolidat de Lovinescu și colaboratorii săi de la Sburătorul (cenaclu și revista) prin sincronizarea literaturii autohtone cu cea occidentală, lucru subliniat de A. M. în eseul Permanențe ale presei culturale românești, cuplându-se perfect cu gândirea acestuia. El sintetizează, cu aplicație, fiecare carte comentată, ferindu-se de barbarisme și cacofonisme vâdit deranjante, așa cum procedeaă unii tinerii critici de astăzi din dorința de a epata. A. M. știe că societatea românească actuală trece printr-o profundă criză morală, că trăiește sub semnul nesiguranței, că are nevoie de repere, de persoane exponențiale, de modele, de aceea vibrează pe un ton familiar la

publicarea în 2017 a celei de-a patra ediții a volumului Mihail Kogălniceanu. Un arhitect al României moderne a academicianului Alexandru Zub, istoricul care „a identificat și pus în lumină mișcările decisive ale personalităților politice și culturale ale secolului al XIX-lea” printre care și proeminentul om de cultură Mihail Kogălniceanu, ajuns prim-ministru care a venit cu niște reforme ce au marcat viitorul națiunii noastre. Mult apreciată este și cartea tinerei Andrei H. Hedeș Celei mai frumoase. Șapte ani de

recenzii (Neuma, 2018).

Nu se putea să nu aibă și-n acest op un capitol dedicat autorului Pădurii Spânzuraților; el se intitulează În curtea lui Liviu Rebreanu și cuprinde: un omagiu sentimental adus prietenului său Nicolae Gheran, cu titlul „Adio, Domnule Rebreanu!”, scris cu prilejul încheierii editării celor 23 de volume ale operei rebreniene de-a lungul a patru decenii (1968-2005), un alt articol se numește Romanul <Ion> în franceză – <un imn de bucurie și de tristețe>, publicat cu ocazia traducerii acestuia de către Jean Louis Couriol, iar al treilea este o cronică la tomul lui Săluț Horvat, De la Ion al Glanetașului la Apostol Bologa. Doi eroi, două destine (Șc. Ardeleană, 2017).

Ca de obicei, în cărțile sale lirica ocupă cel mai mare spațiu. De data aceasta are două capitole dedicate câtorva poeți contemporani. Primul se intitulează Explorări lirice ale subteranei, iar al doilea La un festin al poemului. Sunt recenzați aici: Ion Pop, Angela Marinescu, Petru Cărdu, Dinu Flămând, Vasile Sav, Maria Pilchin, Gelu Vlașin, Ion Urcan, Vasile Dâncu, Horia Gârbea, Aurel Pantea, George Vulturescu, Vasile George Dâncu, C-tin Cubleşan, Alexandru Jurcan, Iulian Dămăcuș, Menuț Maximian, Eugen Barz.

Prozatorii comentați cu aceeași acribie sunt: Radu Țuculescu (cu Măcelăria Kennedy (efectele tandre ale încălzirii globale, Polirom, 2017), Petru Cimpoeșu (Simion Iiftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni, ediția a doua, Polirom, 2007), Eugen Uricariu (Permafrost, Polirom, 2018), Icu Crăciun, Omul cu inelarul retezat, Charmides, 2014), Doina Popa (Pasărea cerului, TipoMoldova, 2012), Ion Moise (Ochiul dragonului, Paralela 45, 2011), Iorgu Gălețeanu (Magia destinului, CronEdit, 2016), Mioara Pop (Casa cu pisică la fereastră, Șc. Ardeleană, 2016).

Ultima secțiune este dedicată literaturii de frontieră. Aici, Andrei Moldovan discută despre proiectul lui Ovidiu Pecican, Club Rebreanu, cu prozatori tentați să preia proiectele abandonate de Liviu Rebreanu; e vorba de Elisabeta Barbor, Alexandru Ioan Ciorogar, Iudita Fazacaș, Alexandru Pecican, Lucian Pop și Dan Zbucă. În Însoțiri-le Rodicăi Lăzărescu (Corgal Press, 2017), criticul, avizat, apreciază modul original al acesteia de a comenta cărțile altora, iar în Un roman în căutarea unui autor scrie despre volumul Dosar. Poetul (Karuna, 2014) al autorului bistrițean Al. Cristian Miloș.

Icu Crăciun

Un reportaj de Damaschin Pop Buia

Târgul de Carte de la Frankfurt 2019

(16-20 oct.)

Altfel decât cel din Leipzig, care creează în primul rând puntea scriitor-cititor, Târgul de Carte de la Frankfurt am Main este o platformă de afirmare a editurilor, librăriilor, bibliotecilor iar mai nou, din 2007, și a anticariatelor. Accesul publicului este deschis abia în ultimele două din cele cinci zile de octombrie ale fiecărui an. Expoziția ține pasul cu evoluția cărții, de la forma paper până la mediul Audiobook. Frankfurter Buchmesse este nu numai cea mai mare din Germania ori Europa, ci neîntrecută pe glob. De-a lungul vremii ea a fost concurată de cea din Leipzig, care astăzi o secondează în importanță și rezonanță. În secolul al XVII-lea, Lipsca, cum era denumit orașul în trecutul limbii române, depășea pentru întâia oară orașul de pe Main, care deținea întâietatea în domeniu vreme de două secole. Frankfurtul, ca oraș al comerțului cu cartea, își are începuturile încă de pe vremea lui Gutenberg, părintele tiparului. Cărțile vremii se tipăreau pe foi separate (nelegate) și erau transportate în butoaie de lemn (!), oricât de greu de imaginat ni s-ar părea nouă, cititorilor de astăzi. Noua metodă s-a impus destul de rapid, atât în Europa cât și la nivel mondial. Ea venea să înlocuiască cartea copiată de mână, a cărei elaborare era anevoioasă și ale cărei reușite depindeau de talentul copiatorului. Mainz, orașul în care Gutenberg trăia la 1450, învecinat cu Frankfurtul, înlesnea expozațiilor accesul la noul produs, cel de tipar. De altfel Gutenberg va rămâne nemuritor și pentru tipărirea Bibliei, care îi și poartă numele, apărută către apusul vieții. A lucrat la ea din 1452 până în 1454.

În anul 1564, librarul Georg Willer, din Augsburg, face un inventar al cărților pe care le cumpărase la expoziție. Mai târziu, organizatorii înșiși, respectiv consiliul orașenesc, aveau să publice, odată cu fiecare ediție, un catalog cu cărțile expuse aici, asta cu câțiva ani înainte de 1600. Pe la 1730 în Frankfurt erau prezentate în jur de 100 de titluri de cărți, în vreme ce în Leipzig cifra se ridica la 700! Mai mult, în secolul al XIX-lea târgul de carte din Frankfurt „adormise”. Abia după cel de-al Doilea Război Mondial se va instala la conducere, și asta prin dragostea de carte și grija a doi mari librari care, în 1949 au reușit să reanimeze expoziția, ridicând-o la un nivel până atunci necunoscut. La acea ediție au fost prezente 205 de librării și autori din Germania (în biserica Sfântul Paul, Paulskirche), cota vizitatorilor s-a ridicat la 14.000 și s-au vândut cca. 10.000 de cărți (vezi buecher-wiki.de). În cei 70 de ani trecuți de la această, așa zice, sărbătoare

a cărții și a ceea ce ține de lumea ei, de la partea fizică (paper) până la mediul electronic, s-a expus cu o diversitate mereu pusă în acord cu ceea ce era en vogue, de la temele clasice la cele moderne. În 1950, axată pe reumatism, în 1968 pe cea a poliției, până la cea din 2007, a mass-mediei, pe deplin în acord cu ceea ce preocupă societatea la vremea respectivă.

Cota participanților la edițiile din ultimii 20 ani se apropie de 300.000, o cifră care vorbește de la sine. Astăzi cel mai important eveniment al pieței de carte reprezintă o rampă de lansare nu numai pentru cărți, editori ori biblioteci. Traducătorii sunt de asemenea bine reprezentați precum și producătorii de software ori furnizorii de medii electronice din acest domeniu.

Enumerăm mai jos premiile care se decernează aici, pe cele mai importante: der Deutsche Buchpreis (Premiul cărții germane), der Friedenspreis des Deutschen Buchhandels (Premiul Păcii librăriilor germane), der Deutsche Jugendliteraturpreis (Premiul Literaturii pentru tineret), iar din 2007 și der Deutsche Wirtschaftsbuchpreis (Premiul cărții cu caracter economic).

Dacă la ediția din 2018 din Leipzig, Romania era invitatul de onoare (Gastland), altfel erau lucrurile aici. Mergând pe o axă cronologică înapoi, până în anul 1976, dar și înainte, până în 2023 nu am dat de țara noastră, deși printre Gastländer s-au numărat și Georgia, Ungaria, Polonia ori Cehia, asta pentru a rămâne cele din fostul „bloc de Est”... Nu cunosc criteriile de stabilire a țării-invitat de onoare, dar sper că și cartea și cultura noastră să se poată bucura de atenția internațională, aici la Frankfurt.

La ediția din acest an, Norvegia stă în focus (motto-ul este der Traum in uns, în rom. „visul din noi”), țara a cărei literatură i-a dat pe ilustrii Henrik Ibsen ori Knut Hamsun, acesta din urmă laureat al premiului Nobel în anul 1920. În peisajul actual al literaturii din țara scandinavă, un loc de frunte îl ocupă scriitorii Karl Ove Knausgård și Jo Nesbø, care citesc la Buchmesse din creațiile lor din urmă. Knausgård publică în 2006 trei volume din cele șase care compun Min Kamp, titlu care în Germania s-ar fi lovit de o mare rezistență din partea criticii și a cititorilor, Mein Kampf fiind încă e cât se poate de compromis. Nesbø, scriitor și muzician, este cel mai popular autor de romane polițiste în viață din Norvegia fiind totodată foarte cunoscut și pe plan internațional, cărțile lui fiind traduse în 47 de limbi.

Prin site-ul Ministerului Culturii și Identității Naționale, care se ocupă de organizarea standului român la expoziție, aflu și cine ne reprezintă anul acesta la acest prestigios eveniment expozițional: Mircea Cărtărescu, Nora Iuga, Ioana Nicolaie și Vlad Zografi, ca autori și Ernest Wichner, Georg Aesch, Jan Cornelius și Alexandru Bulucz, drept traducători și moderatori. Pe primii trei scriitori am avut în repetate rânduri ocazia de a-i vedea în Germania, ultima dată la ediția din 2018 a Târgului de carte din Leipzig. Dintre modera-

tori și traducători i-am întâlnit de asemenea de mai multe ori pe Ernest Wichner, Georg Aesch, primul fiind cunoscut și prin traducerea din opera lui Cărtărescu ori Vosganian. Wichner conduce în același timp Literaturhaus (Casa literaturii) din Berlin. La actuala ediție a expoziției din Frankfurt va avea loc și lansarea versiunii germane a romanului Solenoid (M. Cărtărescu), tradusă de același Wichner și apărută la editura Zsolnay, din Viena. Una din temele prezentate la standul român va fi cea care se va ocupa de prezentarea scriitorului de origine română, Werner Söllner, decedat anul curent, personalitate în jurul căreia vor vorbi atât Ernest Wichner și Georg Aesch, cât și Alexandru Bulucz, tânăr poet și editor german. Mai mult, Editura Pop (Pop Verlag), din Ludwigsburg, va fi prezentată de cel care a înființat-o (în 2003) și cel care o conduce, Traian Pop. Aici au fost promovați de-a lungul anilor autori români traduși în limba germană. Nora Iuga, bine-cunoscută pe piața de carte din Germania, și Ernest Wichner vor susține un dialog în fața publicului prezent. Apropo de public, mâine se va face cunoscuta cifra participanților. La ediția de anul trecut ea se ridica la cca. 286.000. Update: la ediția 2019 cifra vizitatorilor a trecut de 300.000, mai precis 302.267, din care 144.000 au fost de specialitate (sursa: stern.de).

Astăzi, la data la care scriu, evenimentul se apropie de sfârșit. Cu câteva ore în urmă s-a făcut cunoscut câștigătorul de anul

la Leipzig în 2018, constituie participarea și anul acesta a figurilor din lumea Manga, benzile desenate, de origine japoneză, axate pe caricaturi care reprezintă varii ipostaze de fețe cu capete uriașe. Această branșă se bucură anul acesta de spațiul a două hale (nr. 3 și 4) din cele 11, câte numără în total arealul expoziției.

Fiind o manifestare culturală de larg spectru și amplă respirație, die Buchmesse Frankfurt a găzduit sâmbătă, pe 19 oct. și un dialog-dezbateră la scenă deschisă între activista aparținând organizației Fridays for Future- Luisa Neubauer și Armin Laschet (creștin democrat, ministru-președinte al Landului Nordrhein-Westfalen) pe tema crizei actuale: clima. Această aplecare înspre actualitate conferă acestor evenimente culturale încă și mai multă audiență și atrage încă o dată mai mult atenția mass-mediei.

Încă o picanterie: în aceeași zi de sâmbătă, a avut loc, pe un stadion improvizat între hale, o întâlnire de fotbal între ... naționalele de scriitori ale Norvegiei și Deutschland, germanii ieșind învingători cu 5-3.

Întâmplător sau nu, în Frankfurt apare și prestigiosul ziar, Frankfurter Allgemeine Zeitung, poate cel mai bine cotate din Germania de astăzi (alături de Süddeutsche Zeitung, care apare la München). Ediția de luni, 21 oct., la o zi după încheierea Buchmesse-i, împins de curiozitate, am citit pagina foileton care se referea la eveniment. Am fost oarecum dezamăgit să constat că

s-a reliefat acolo mai puțin aspectul expoziției în totalitatea și complexitatea ei, ci mai degrabă orientarea înspre edițiile din anii următori, din perspectiva oarecum managerială, „optimizările” pe care, în special editurile dar și autorii, respectiv scriitorii le propun. Citez din FAZ: Auf den vergangenen beiden Frankfurter Buchmessen bildeten Krisen aller Art den Refrain eines Klage- lieds(...) Demokratie und Europa, Buchhandel und Leserschaft – alles erodiert.” În trad. n.: „La ultimele două ediții ale Târgului de carte din Frankfurt s-a creat un refren al unei lamentații compuse de tot felul de crize (...) democratiza și Europa, comerțul cu cartea și cititorii – totul se erodează.”

Am mai citit aici despre un studiu, conform căruia, în ultimii zece ani, în Deutschland, 6 milioane de oameni, care între 2013 și 2017 se considerau cititori, nu au mai cumpărat nicio carte. Trist, chiar dacă alternativa merge în direcția altor produse din branșă, cele ale mass-mediei...

Deși târgul de carte din orașul de pe Main prezintă în primul rând lumea cărții reprezentate de profesioniști, prin dimensiunile ei deosebite găsește suficient loc pentru prezentarea cărților de specialitate, cele de copii și de tineret, cu caracter tehnic ori științific și, bineînțeles, a celor de artă.

Următoarea ediție va avea loc între 14 și 18 oct. 2020, iar țara-invitat de onoare va fi Canada. Manifestarea va sta sub semnul «Singular Plurality».

Ostfildern, 23.10.2019

acesta al Premiului Păcii librăriilor germane în persoana lui Sebastião Salgado, fotograf de origine braziliană (născut în 1944), fiind al doilea din acest domeniu care se bucură de această onoare. Este reprezentant al așa numitei fotografii social documentar, ai cărei reprezentanți își consacră metierul în documentarea și protecția păturilor sociale defavorizate, respectiv persecutate pe nedrept.

Nominalizatul pentru Premiul Cărții germane, Saša Stanišić, a intrat în posesia prestigiosului premiu, grație apariției Herkunft (Originea) atribuindu-i-se titlul de cea mai bună carte a anului 2019. Stanišić este un scriitor de limbă germană de origine din Bosnia și Herțegovina, iar romanul Originea tematizează refugiul familiei acestuia din timpul războiului bosniac, experiența noului început, aici, în Germania, precum și alune-carea bunicii acestuia în Alzheimer.

Un condiment pe l-am gustat și

CENTENAR: UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ A DACIEI SUPERIOARE

Se împlineste un veac, în această toamnă, de la reînființarea în Transilvania a învățământului superior în limba română. Precizez, este vorba de reînființare, pentru că învățământ superior românesc am avut încă din 1754, la înființarea seminarului teologic greco-catolic din Blaj, cu diferitele lui prefaceri de-a lungul vremii. La înființarea, în 1872, a Universității Franz Ioseph, cu predare în limba maghiară, a existat și o catedră de limba română, onorată de profesorul Grigore Silași, devenit în 1877 membru onorar al Academiei Române.

După Marea Unire, încă în vara anului 1919, arheologul și istoricul Vasile Pârvan publica în revista „Luceafărul” (nr. 6), un amplu material intitulat „Universitatea națională a Daciei Superioare”. Părerii propuse public Marelui Sfat Național al Românilor din Ardeal, Banat și Țara Ungurească”, prin care expunea motivarea și propunea modul de organizare al unei noi universități românești în capitala Ardealului, cea care avea să poarte numele regelui întregitor de țară, Ferdinand I. În toamna aceluiași an, la 3 noiembrie, același Vasile Pârvan avea să rostească în fața unui numeros public discursul inaugural al noii universități care l-a avut ca prim rector pe Sextil Pușcariu. Redăm mai jos un fragment din acel discurs memorabil, inspirat intitulat „Datoria vieții noastre”.

R. C.

Vasile Pârvan: Datoria vieții noastre

Înrudită alcătuirii sufletului lor, individual. (...)

Când pentru întâia dată sufletul omului s-a trezit la viața conștientă în lume, tulburarea iubirii, a fricii, a mâniei, a necunoașterii, i-a acordat sufletul liric, religios, politic, științific, și gândul care i-a fulgerat atunci în minte, ca și forma fierbinte, pătrunsă toată de vibrarea vieții închise întrânsa, scurt lapidară, pentru că vulcanică, au fost expresia veșnic-valabilă pentru toți muritorii care au mai trăit în lume. Și tot așa când întâia dată sufletul omului s-a deșteptat din credința în minune, când ochii săi au putut privi tăios și rece asupra vieții și morții, gândul filosofic, ideea ordonatoare a tuturor aparițiilor în Cosmos s-a născut complet înarmată, ca Palas din capul lui Zeus. Iar frângerea speranței umane, brutala dezmitizare a copilăreștilor noastre planuri de fericire traicănică pe pământul plin de durere, a născut cântecul tragic.

Privește pe creator la lucru: „fragmentul acesta de lume e frumos: și anume așa, și așa”: și omul imită natura mereu și mereu mai deplin, - ca să arate că el vede tot, că nu-i scapă nimic, că el e ca însuși Dumnezeu, căci el pătrunde toate câte le-a pus Dumnezeu în ce a creat. Și ca Dumnezeu creează și el viața din lutul inform. Și bucuria pe care omul o are de a înțelege toate, îi dă mișcarea ritmică a sufletului, care îl face să cânte: în cadențe, în versuri, în linii, în culori, în forme, în numere.

Marele lui chin, marea luptă, cu cât vede mai deplin și mai adânc lumea și viața, e însă biruirea inerției materiei. Fiecare creație nouă își are ca început aceeași inspirație subconștientă, transcendentă, vulcanică, pe care a avut-o și primul om, înspăimântat de văpaia gândului nou ce i se apinsese în suflet. Dar creatorul zilelor noastre luptă implacabil cu forma spre a o sili să cuprindă cât mai întregă ideea de foc inițială. Și de multa preocupare de formă, rătașit în lumea gândurilor, cei ce n-au iubit niciodată ideea, cred că doar forma e totul. Și lumea contemporană întregă trăiește o vreme a formelor, a idoliilor morți luați drept zeei înșiși și toată știința și filosofia și arta nu mai e decât pură morfologie metodică. Cum după o formulă dată chimistul reconstruiește un corp, tot astfel cu membra disiecta artistul, cugetătorul, istoricul, după metoda cu care a fost dresat în școli, compune cu ușurință, repeziciune și perfectă liniște de suflet nenumărate opere moarte. Ce pot toți oamenii aceștia să știe despre chinul creării sub imperiul demonului lăuntric? Despre marea suferință a exteriorizării ideii, care-și cere inexorabil trupul, în

care să se coboare în lume? Dar și de nebuna jubilară a găririi armoniei între gândul nou și materia inertă biruită, în veci nu vor ști banaușii, a căror muncă e silnică, al căror spirit e mort.

Și alexandrinismul acesta contemporan, care nu mai vede în lume decât probleme de forme și metode, nu e în esență lui diferit de cel antic. Problemele de formă se nasc întotdeauna atunci când ideile sunt puține și slabe, când omul se simte epigon al altor vremuri superioare, când atitudinea lui în fața lumii și vieții e luată din cărți și tradiții, iar nu din propriul suflet luptător. El ar trebui să știe că în timpurile sublime orice formă e numai un efect al ideii, orice metodă numai un plan personal și pur subiectiv de stabilire a drumului spre transsubstanțializarea ideii. Dar sufletul anchilozat al contemporanului, turtit de nihilismul materialist-mecanicist, nu mai îndrăznește să zboare: i se pare chiar ridicol să încerce a zbura. Cercetarea realităților vieții se identifică pentru dânsul cu cercetarea realului material. Realul spiritual care, de fapt, e adevăratul real în lumea omenească, singura conștientă de sine și de Cosmos, căci omul e singurul animal, cosmic, pe care până acum l-a creat Rațiunea supremă, realul spiritual e pentru cei de azi o simplă ipoteză discutabilă. Întreaga viață a sufletului nu mai are - pentru contemporan - decât un sens descriptiv. Redarea precisă, amănunțită, a impresiilor simțurilor animalice. Un senzualism trivial și neinteligent. Munții de material informativ-descriptiv, fără o singură idee subsumator-spirituală înăuntrul materiei.

Și până și atitudinea istorică, adică sintetizator-evolutivă a gândului, ca și atitudinea filosofică, adică valorificator cosmică a lumii și vieții, au decăzut la o simplă atitudine utilitar practică, de urmărire a faptelor și ideilor umane ca a unor simple materiale brute, clasificate, etichetate și înmagazinate metodic ca niște fosile găsite în pământ și expuse apoi paleontologic. A face știință astăzi se cheamă „a strânge materiale”. Se uită că nu poate strânge materialul decât acela care îl înțelege și valorifică principiar, causal, efectiv. Real-criticismul înțelept ca gând prim, și vechi ca însuși Socrate, deplin îndreptățit ca

sistem de înțelegere a lumii, numai pe baza perfecte și adâncii ei cunoașteri efective, a dus în epigonii de astăzi la un hamalac stupid al tuturor nechemațiilor care adună fără nici un spirit superior, ordonator în haosul faptelor, tot ce le cade sub simțuri, fiindu-le total indiferent și neinteligibil de-i caracteristic, ori zadarnic și mut. Confraternitatea Universității noastre trebuie să înțeleagă viața ca o luptă pentru mai mult gând. Spontaneitate, originalitate, însuflețire, spiritualizare, a întregii noastre munci ordonate în viață. Iar spiritualizarea aceasta a vieții, valorificată după unitatea de măsură supremă: etern valabilul uman, să fie legea perpetuă a deosebirii inertului de viu, animalicului de uman, naturalului de cultural, materialului de spiritual. Întru început era rațiunea supremă. Și rațiunea supremă era la Dumnezeu și Dumnezeu era rațiunea supremă. Socrate, Platon, Zenon, Ioan și Kant n-au putut găsi altă înțelepciune decât aceasta. Dar în viața-spirit, în viața-ne-moarte e cuprinsă însăși legea de existență a Cosmosului. Și ridicându-ne din țărâna care ne trage la dânsa, proclamându-ne una cu spiritul viu al Lumii, noi împlinim comandamentul legii vieții pe pământ: de la sub-om, la om, de la om, la zeu.

Și toată puterea, latentă în națiunea noastră, de creare nouă, de luminare a lumii cu o nouă lumină, are a fi fructificată de acest gând al sublimului. Din iubirea pentru ideea forță, din avântul către idealul vieții biruitoare a morții, se va naște singura formă, singura existență concretă a supremiei noastre culturale, care în trecerea mileniiilor de viață umană, să dea nemurirea vieții spirituale, etern-valabile, și faptei geniului națiunii noastre. Și cum nimeni nu știe ziua și ceasul când chiar popoarele le e dat să se săvârșească în viața trupului, e graba mare ca sufletul națiunii mele să înflorească deplin, înainte ca destinul să unească din nou trupul ei cu natura mamă din care cu milenii înainte s-a trezit la viață.

Desfă-ți dară aripile, suflet al națiunii mele, lovește cu ele puternic și larg aerul lumii de jos și ia-ți ca un vultur zborul în zările senine și curate. De acolo ochii tăi vor vedea încă mai limpede întreaga icoană a lumii și vieții, dar nu vei mai respira miasele aducătoare de somn, inerție și moarte ale putreziciunii materiei care dospește în adâncuri. Și solitudinea calmă a cerului te va reînvia olimpului ritm constant al eternului, netulburat de moarte, al legilor veșnice după care trăiește Infinitul, din care, ca lumina eternă, răsfrântă în spațiile interastrale, se răsfrâng în sufletul nostru ideile, spiritul, viața.

Cluj, 3 noiembrie 1919

(...) Nu românizarea noastră feroce, întru vegetativul etnografic, ci continua noastră umanizare întru sublimul uman va crea suprema splendoare a culturii românești. Acordarea întru eternul omenesc a creatorului îl va face să crească până la simbolul veșniciei fiecare element superior prelucrabil al vieții noastre naționale. Și cântăreți divini ai frumosului, profeți incomparabili ai adevărului, vor da viziunea sublimului, în formă transcendental ritmată română, tuturor popoarelor și tuturor timpurilor.

Dar pentru a ajunge acolo, ca națiunea noastră să trăiască universal-uman, confraternitatea Universității noastre trebuie să convertească întreaga națiune la cultul ideii pure. Dematerializare fără cruțare; spiritualizare entuziastă; cercetare neobosită a realității naționale pentru ceea ce are etern în ea; activitate misionară social-culturală, adânc iubitoare, pentru prepararea întregii mulțimi a fraților cu taina cea mare a nașterii genilor noastre, universale: iată uriașa sarcină care apasă pe umerii noștri de adevărați părinți ai națiunii.

Și după cum trupul omenesc, pentru a se mișca în spațiul terestru, are nevoie să ia anumite atitudini, la care e treptat-treptat antrenat în viață: pe pământ, în mers, alert, urcat, - în apă, înnotând - tot astfel sufletul pentru a se mișca în lumea ideilor are nu mai puțin nevoie să fie inițiat în atitudinile necesare, imperativ obligatorii și total diferite unele de altele, - atitudini care singure pun sufletul în stare de a primi și a da ideile pure, care, ca atomii în Cosmos, alcătuiesc vibrarea vieții etern conștiente de sine: atitudinea religioasă-lirică, cea ritmic-muzicală, cea poetic-plastică, cea filozofic-tragică, cea științifică-arhitectonică, cea istorică-epică-dramatică, cea social-culturală, ori, în sfârșit, cea practic-politică.

Maeștrii atitudinilor sufletului, inițiatorii în taina mișcării în lumea ideilor, trebuie să fim noi, cei care prin știință, experiență, suferință, închinare, am fost binecuvântați cu darul măcar al unei singure mișcări în lumea imensă a gândurilor. Discipolii vor intra la fiecare, vor încerca acordarea sufletului cu atitudinea fiecăruia din noi, și, sau vor vibra armonios de contactul cu ideea cea nouă sau vor căuta mai departe atitudinea deplin

Redacția:

Redactor șef: Andrei Moldovan

Redactori: Icu Crăciun, Menuț Maximilian, Vasile Vidican

Prezentare grafică: Maxim Dumitrah

Tehnoredactare: Claudiu Moldoveanu

Adresa: str. Bistricioarei nr. 6, Bistrița - jud. Bistrița-Năsăud;

email: rasunetul@rasunetul.ro